

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

4. marts 2004 *

I sag C-264/02,

angående en anmodning, som tribunal d'instance de Vienne (Frankrig) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Cofinoga Mérignac SA

mod

Sylvain Sachithanathan,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit (EFT 1987 L 42, s. 48), som ændret ved Rådets direktiv 90/88/EØF af 22. februar 1990 (EFT L 61, s. 14),

* Processprog: fransk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af P. Jann (refererende dommer) som fungerende formand for Femte Afdeling og dommerne C.W.A. Timmermans og S. von Bahr,

generaladvokat: A. Tizzano

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Múgica Arzamendi,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Cofinoga Mérignac SA ved avocat J.-J. Gatineau

— den franske regering ved G. de Bergues og R. Loosli Surrans, som befuldmægtigede

— den belgiske regering ved A. Snoecx, som befuldmægtiget

— Det Forenede Kongeriges regering ved P. Ormond og J. Turner, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M.-J. Jonczy og M. França, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 3. juli 2003 er afgivet mundtlige indlæg af Cofinoga Mérignac SA ved J.-J. Gatineau, af den franske regering ved C. Lemaire, som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved M.-J. Jonczy,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 25. september 2003,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Ved dom af 5. juli 2002, indgået til Domstolen den 18. juli 2002, har tribunal d'instance de Vienne i medfør af artikel 234 EF forelagt Domstolen fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit (EFT 1987 L 42, s. 48), som ændret ved Rådets direktiv 90/88/EØF af 22. februar 1990 (EFT L 61, s. 14, herefter »direktivet«).

- 2 Spørgsmålene er blevet rejst under en tvist mellem Cofinoga Mérignac SA (herefter »Cofinoga«), der er et fransk selskab, og Sylvain Sachithanathan vedrørende betaling af visse beløb, der skyldes i henhold til en aftale indgået mellem Sylvain Sachithanathan og det nævnte selskab.

Retsregler

Fællesskabsbestemmelser

- 3 Ifølge direktivets artikel 1, stk. 2, litra c), finder det anvendelse på kreditaftaler, hvorved forstås aftaler, i henhold til hvilke »en kreditgiver yder eller giver tilsagn om at yde en forbruger kredit i form af udskudt betaling, lån eller anden tilsvarende form for finansiel facilitet«.
- 4 Direktivets artikel 2, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Dette direktiv finder ikke anvendelse på:

[...]

- e) kredit i form af træk på en løbende konto bevilget af et kredit- eller finansieringsinstitut, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti.

Artikel 6 gælder dog for sådanne kreditter.

[...]«

- 5 Direktivets artikel 3 bestemmer, at enhver reklame, hvori en person erklærer sig rede til at yde en kredit, og som indeholder angivelse af tal vedrørende kreditomkostningerne, skal indeholde angivelse af de samlede årlige omkostninger i procent (herefter »ÅOP«).
- 6 Direktivets artikel 4, stk. 1 og 2, bestemmer:

»1. Kreditaftaler udfærdiges skriftligt. Forbrugeren får udleveret en genpart af den skriftlige aftale.

2. Den skriftlige aftale skal indeholde

- a) en angivelse af [ÅOP]
- b) en angivelse af de betingelser, hvorunder størrelsen af ÅOP kan ændres.

[...]

I tilfælde, hvor det ikke er muligt at angive [ÅOP], skal forbrugeren have hensigtsmæssige oplysninger i den skriftlige aftale. Disse oplysninger skal mindst omfatte de oplysninger, der er omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet led.«

7 Det er i direktivets artikel 1a, stk. 1, litra a), bestemt, at metoderne for beregning af ÅOP fastsættes i overensstemmelse med den matematiske formel i et bilag til direktivet. Det er i artikel 1a, stk. 4, litra a), præciseret, at ÅOP »beregnes på tidspunktet for [...] aftalens indgåelse«.

8 Direktivets artikel 6, stk. 1, og 2, fastsætter:

»1. Uanset undtagelsen i artikel 2, stk. 1, litra e), skal forbrugeren, når der mellem et kredit- eller finansieringsinstitut og en forbruger er aftalt en kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti, ved eller inden indgåelsen af aftalen underrettes

— om kredittens eventuelle maksimumsbeløb

— om den årlige rente og de omkostninger, der beregnes fra aftalens indgåelse, og betingelserne for ændring af disse

— om betingelserne for ophævelse af aftalen.

Denne underretning skal bekræftes skriftligt.

2. Endvidere skal forbrugeren, så længe aftalen løber, informeres om enhver ændring i den årlige rente eller de øvrige omkostninger, når ændringen indtræder.
[...]

[...]«

De nationale bestemmelser

- 9 De væsentligste forbrugerkreditbestemmelser findes i artikel L. 311-1 til L. 311-37 i code de la consommation (forbrugerloven). De for hovedsagen relevante bestemmelser er som følger:

Artikel L. 311-8

»Kreditaftaler [...] skal indgås i henhold til et forudgående tilbud, der udfærdiges i to eksemplarer til låntageren [...]«

Artikel L. 311-9

»Såfremt der er tale om en kredit, hvortil der eventuelt hører brug af et kreditkort, og som giver kredittageren mulighed for ratevis og på datoer efter eget valg at anvende det ydede kreditbeløb, er et forudgående tilbud kun påkrævet for den oprindelige aftale.

Det præciseres i tilbuddet, at varigheden af aftalen er begrænset til et år med mulighed for forlængelse, og at långiveren tre måneder før aftalens udløb skal oplyse om vilkårene for fortsættelse af aftalen. [...]«

Artikel L. 311-10

»Det forudgående tilbud:

[...]

2) [F]astsætter kreditbeløbet [...] og, i givet fald, de samlede omkostninger i procent såvel som alle faste gebyrer, der vil blive opkrævet ud over renterne [...]

[...]«

Artikel L. 311-37

»Tribunal d'instance påkender sager om anvendelse af dette kapitel. Sagen skal indbringes for denne ret inden to år fra den begivenhed, som ligger til grund for den pågældende sag, idet den ellers forældes [...]«

- 10 Ifølge oplysningerne fra den forelæggende ret betragtes en forlængelse af en kreditaftale i fransk ret ikke som en fortsættelse af den oprindelige aftale, men som indgåelse af en ny aftale.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 11 I henhold til aftale af 1. juli 1993 ydede Cofinoga Sylvain Sachithanathan et lån i form af en kredit af et års varighed med mulighed for forlængelse, som kunne udnyttes ratevis, og hvortil der hørte et kredittkort, idet lånet skulle tilbagebetales i månedlige afdrag, og de samlede årlige omkostninger i procent (ÅOP) var angivet som variable.
- 12 Da de forfaldne fordringer forblev ubetalte, anlagde Cofinoga ved stævning af 19. november 2001 sag mod Sylvain Sachithanathan ved tribunal d'instance de Vienne med påstand om, at sagsøgte tilpligtedes at betale den skyldige saldo tillige med renter og strafgebyrer. Sylvain Sachithanathan udeblev.
- 13 Tribunal d'instance de Vienne opfordrede Cofinoga til at godtgøre, at kontrakten gyldigt var blevet fornyet efter det første år som foreskrevet i artikel L. 311-9 i code de la consommation.

14 Efter at have gennemgået Cofinogas bemærkninger, besluttede tribunal d'instance de Vienne at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal [...] direktiv 87/102 [...] og 90/88 [...] fortolkes således, at de pålægger de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne har pligt til skriftligt at gøre låntageren/forbrugeren bekendt med de samlede gældende årlige omkostninger i procent [ÅOP] forud for hver forlængelse af en aftale om kredit med mulighed for ratevis fornyelse, hvori der er fastsat en variabel rente?
- 2) Skal de nævnte direktiver fortolkes således, at de pålægger de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne skal gøre samme forbruger bekendt med klausulen om ændring af de nævnte [ÅOP] forud for hver forlængelse af en sådan aftale?
- 3) Skal de nævnte direktiver fortolkes således, at de nationale domstole på baggrund heraf skal fortolke national ret på en sådan måde, at de uden tidsbegrænsning under en sag anlagt af kreditinstituttet med påstand om betaling kan tage hensyn til et anbringende påberåbt af forbrugeren eller rejst ex officio af den pågældende ret om, at indgåelsen eller fornyelsen af en forbrugerkreditaftale er ugyldig, f.eks. under henvisning til, at [ÅOP] ikke er angivet?
- 4) I benægtende fald, skal de nævnte direktiver da fortolkes således, at domstolene på baggrund heraf skal fortolke national ret på en sådan måde, at de kan tilsidesætte en bestemmelse i national ret, hvorefter forbrugeren eller den pågældende ret ex officio ikke kan gøre gældende, at indgåelsen eller fornyelsen af en forbrugerkreditaftale er ugyldig, efter udløbet af en frist, der fraviger de almindelige retsregler, for så vidt som den udgør en særlig begrænsning af forbrugers søgsmålsret og gør indgreb i forbrugerbeskyttelsens effektive virkning?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første og det andet spørgsmål

- 15 Den forelæggende ret ønsker med disse to spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om direktivet skal fortolkes således, at långiveren forud for enhver forlængelse på uændrede vilkår af en kreditaftale af begrænset varighed, ydet i form af en kredit, som kan udnyttes ratevis, og hvortil der hører et kredittkort, idet lånet skal tilbagebetales i månedlige afdrag og er undergivet en variabel rentesats, er forpligtet til skriftligt at underrette låntageren om den gældende ÅOP samt om, på hvilke betingelser den vil kunne ændres.

Indlæg til Domstolen

- 16 Ifølge Cofinoga og den franske regering bør disse spørgsmål besvares benægtende. Det Forenede Kongeriges regering er enig heri, i det mindste for så vidt som det antages, at forlængelsen af en aftale svarer til en fortsættelse af den oprindelige aftale.
- 17 Ifølge disse regeringer vedrører den oplysningsforpligtelse, der i et tilfælde som det, der foreligger ved den omtvistede aftale, påhviler långiveren ifølge direktivets artikel 4, ikke forlængelsen af en aftale. De henviser herved til såvel ordlyden af direktivets artikel 4, hvoraf det skulle fremgå, at bestemmelsen vedrører det tidspunkt, hvor aftalen indgås, som til formålet med bestemmelsen, som ifølge regeringerne er at gøre det muligt for forbrugeren at vurdere kreditomkostningerne og sammenligne dem med andre tilbud, inden den pågældende forpligter sig.

- 18 Cofinoga samt den franske og Det Forenede Kongeriges regering er — om end af forskellige grunde — af den opfattelse, at den oplysningsforpligtelse, der påhviler långiveren i medfør af direktivets artikel 6, heller ikke finder anvendelse i hovedsagen. Ifølge Cofinoga og Det Forenede Kongeriges regering følger denne uanvendelighed af, at anvendelsesområdet for denne bestemmelse er begrænset til træk på en løbende konto, bortset fra kreditkonti, en kategori som den omtvistede aftale ikke falder ind under. Der er ved direktivets artikel 6 ifølge den franske regering indført en generel ordning, som finder anvendelse på alle aftaler, som er omfattet af direktivets anvendelsesområde, men som alene vedrører tilfælde af ændringer af en aftale, en situation som ifølge regeringen ikke svarer til de betingelser, under hvilke forlængelsen af den omtvistede aftale er sket.
- 19 Den belgiske regering og Kommissionen har for deres vedkommende foreslået Domstolen at besvare de to første spørgsmål bekræftende.
- 20 Den belgiske regering har i forlængelse af Det Forenede Kongeriges regerings forbehold herom gjort gældende, at en forlængelse af en kreditaftale efter fransk ret er en ny aftale. Det følger ifølge den belgiske regering heraf, at långiveren ved hver forlængelse skal meddele de oplysninger, der er nævnt i direktivets artikel 4.
- 21 Kommissionen har anført, at der ved direktivets artikel 4 og 6 er indført to generelle ordninger, som derfor skal anvendes samtidigt. Den har under henvisning til, at en aftale ifølge direktivets artikel 4 skal udfærdiges skriftligt og indeholde en angivelse af ÅOP, samt at forbrugeren ifølge artikel 6, så længe aftalen løber, skal informeres om enhver ændring i den årlige rente eller de øvrige omkostninger, som skal afholdes, når ændringen indtræder, gjort gældende, at det følger heraf, at forbrugeren inden hver fortsættelse af aftalen skal informeres om enhver ændring af rentesatsen.

Domstolens besvarelse

- 22 Henset til de for Domstolen indgivne indlæg skal det for det første undersøges, om direktivets artikel 4 skal fortolkes således, at en långiver, såfremt en kreditaftale forlænges på uændrede vilkår, er forpligtet til at oplyse forbrugeren om ÅOP.
- 23 Ordlyden af direktivets artikel 4 angiver ikke udtrykkeligt, hvornår de i bestemmelsen fastsatte oplysninger skal meddeles forbrugeren. Opbygningen af denne bestemmelse efterlader imidlertid ingen tvivl herom. Ved at fastslå, at kreditaftalen skal udfærdiges skriftligt, og at dokumentet skal indeholde såvel en angivelse af ÅOP som de betingelser, hvorunder denne kan ændres, henviser direktivets artikel 4, stk. 1 og 2, klart til tidspunktet for indgåelsen af aftalen. Denne fortolkning underbygges af direktivets artikel 1a, som fastsætter metoderne for beregning af ÅOP, og det er i bestemmelsens stk. 4, litra a), præciseret, at ÅOP skal beregnes på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse.
- 24 Eftersom hverken ordlyden af direktivets artikel 4 eller opbygningen af den ordning, der er indført ved bestemmelsen, giver støtte for en fortolkning, hvorefter ÅOP skal oplyses over for forbrugeren på tidspunktet for forlængelsen af en kreditaftale på uændrede vilkår, skal det undersøges, om direktivets formål indebærer, at forbrugeren skal oplyses herom på et sådant tidspunkt.
- 25 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at direktivet, som det også fremgår af betragtningerne til dette, er blevet udstedt med de to formål at sikre dels etableringen af et fælles marked for forbrugerkredit (tredje, fjerde og femte betragtning), dels beskyttelsen af forbrugere, der indgår sådanne kreditaftaler

(sjette, syvende og niende betragtning) (dom af 23.3.2000, sag C-208/98, Berliner Kindl Brauerei, Sml. I, s. 1741, præmis 20).

26 Oplysningerne til forbrugeren om de samlede kreditomkostninger i form af en sats, der fastsættes i overensstemmelse med en særlig matematisk formel, er i denne sammenhæng af væsentlig betydning. For det første bidrager disse oplysninger, som ifølge direktivets artikel 3 skal meddeles allerede på reklamestadiet, til markedets gennemsigtighed, idet de gør det muligt for forbrugeren at sammenligne kredittilbud. For det andet gør oplysningerne det muligt for forbrugeren at bedømme rækkevidden af sine forpligtelser.

27 I lyset af disse formål, og som generaladvokaten har bemærket i punkt 53 i sit forslag til afgørelse, fremgår det, at de omhandlede oplysninger især er nyttige, hvis de meddeles forbrugeren under den afgørende fase, som ligger forud for indgåelsen af aftalen. Disse oplysninger, som allerede er meddelt, kan ikke anses for at være lige så væsentlige på et senere stadium, såsom ved en forlængelse af aftalen på uændrede vilkår.

28 Heraf følger, at eftersom direktivet ikke indeholder nogen udtrykkelig bestemmelse herom, og da der ikke ud fra direktivets opbygning eller formål er holdepunkter for at anlægge en udvidende fortolkning af direktivets artikel 4, kan denne bestemmelse ikke fortolkes således, at den forpligter långiveren til at oplyse forbrugeren om ÅOP forud for en forlængelse af en kreditaftale på uændrede vilkår.

29 Det forhold, at en forlængelse af en kreditaftale ifølge oplysningerne fra den forelæggende ret i fransk ret ikke betragtes som en fortsættelse af den oprindelige

aftale, men som indgåelse af en ny aftale, har ikke betydning for dette resultat. Som generaladvokaten også har bemærket i punkt 43 i sit forslag til afgørelse, ville direktivets harmoniseringsformål blive ophævet, hvis de i direktivet fastsatte bestemmelser skulle fortolkes under hensyntagen til særegenhederne i national ret i den ene eller den anden medlemsstat.

- 30 Henset til den fortolkning, der skal anlægges af direktivets artikel 4, skal det for det andet undersøges, om direktivets artikel 6 skal fortolkes således, at en långiver i tilfælde af en forlængelse af en kreditaftale på uændrede vilkår er forpligtet til at oplyse forbrugeren om ÅOP.
- 31 I betragtning af de for Domstolen indgivne indlæg skal der først og fremmest foretages en afgræsning af bestemmelsens anvendelsesområde.
- 32 Direktivets artikel 6, stk. 1, bestemmer, at forbrugeren »[u]anset undtagelsen i artikel 2, stk. 1, litra e), [...] når der mellem et kredit- eller finansieringsinstitut og en forbruger er aftalt en kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti«, skal underrettes »ved eller inden indgåelsen af aftalen« om de forskellige særlige vilkår, som er angivet i bestemmelsens følgende led. Det bestemmes videre i artikel 6, stk. 2: »Endvidere skal forbrugeren, så længe aftalen løber, informeres om enhver ændring i den årlige rente eller de øvrige omkostninger, når ændringen indtræder.« Det fremgår således klart af ordlyden af artikel 6, at bestemmelsens stk. 2 henviser til de samme aftaler som dem, der omhandles i stk. 1.

- 33 Det fremgår imidlertid lige så klart af såvel ordlyden af direktivets artikel 2, 4 og 6 som af opbygningen af den ordning, der er indført ved disse bestemmelser, at direktivets artikel 6 indeholder en særregel, som finder anvendelse på en aftaletype, der i øvrigt falder uden for anvendelsesområdet for direktivets generelle regler.
- 34 Direktivets artikel 2, stk. 1, litra e), bestemmer således, at kredit i form af træk på en løbende konto, bortset fra kreditkortkonti, ikke er omfattet af direktivets anvendelsesområde. Ved kredit i form af træk på en løbende konto kræver direktivets artikel 6, stk. 2, at långiveren meddeler forbrugeren oplysninger, som ikke er omhandlet i samme direktivs artikel 4, hvorimod artikel 6, stk. 1, pålægger långiveren at meddele forbrugeren de i bestemmelsen opregnede oplysninger, og disse omfatter ikke ÅOP.
- 35 Desuden er det i direktivets artikel 4, stk. 2, andet afsnit, bestemt, at i tilfælde, hvor det ikke ved indgåelsen af aftalen er muligt at angive ÅOP, skal forbrugeren ikke desto mindre have »hensigtsmæssige oplysninger« i den skriftlige aftale, der mindst omfatter »de oplysninger, der er omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet led«. Som generaladvokaten har bemærket i punkt 73 i sit forslag til afgørelse, ville en sådan udtrykkelig henvisning overhovedet ikke være nødvendig, hvis artikel 6 i sig selv fandt anvendelse på alle de aftaler, som er omfattet af direktivet.
- 36 Det følger heraf, at artikel 6 kun finder anvendelse på de aftaler, som bestemmelsen udtrykkeligt vedrører, dvs. kredit i form af træk på en løbende konto, bortset fra kreditkortkonti.

- 37 Det ligger imidlertid fast, at den omtvistede aftale ikke er omfattet af denne kategori.
- 38 Under disse betingelser kan den i direktivets artikel 6 fastsatte ordning ikke være relevant ved fastsættelsen af den oplysningsforpligtelse, som påhviler långiveren i et tilfælde som det, der er genstand for tvisten i hovedsagen.
- 39 I lyset af det anførte skal det første og det andet spørgsmål besvares således, at direktivet ikke kræver, at långiveren forud for enhver forlængelse på uændrede vilkår af en kreditaftale af begrænset varighed, ydet i form af en kredit, som kan udnyttes ratevis, og hvortil der hører et kreditkort, idet lånet skal tilbagebetales i månedlige afdrag og er undergivet en variabel rentesats, er forpligtet til skriftligt at underrette låntageren om den gældende ÅOP samt om, på hvilke betingelser den vil kunne ændres.

Det tredje og det fjerde spørgsmål

- 40 I betragtning af svarene på de to første spørgsmål er det ufornuddent at besvare det tredje og det fjerde spørgsmål.

Sagens omkostninger

- 41 De udgifter, der er afholdt af den franske og den belgiske regering samt af Det Forenede Kongeriges regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af tribunal d'instance de Vienne ved dom af 5. juli 2002, for ret:

Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit, som ændret ved Rådets direktiv 90/88/EØF af 22. februar 1990, kræver ikke, at långiveren forud for enhver forlængelse på uændrede vilkår af en kreditaftale af begrænset varighed, ydet i form af en kredit, som kan udnyttes ratevis, og hvortil der hører et kreditkort, idet lånet skal tilbagebetales i månedlige afdrag og er undergivet en variabel rentesats, er forpligtet til skriftligt at underrette låntageren

om de samlede gældende årlige omkostninger i procent samt om, på hvilke betingelser de vil kunne ændres.

Jann

Timmermans

von Bahr

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 4. marts 2004.

R. Grass

Justitssekretær

V. Skouris

Præsident